

МУГАЛЛИМ ХЭМ ҮЗЛИКСИЗ БИЛИМЛЕНДИРҮҮ

ISSN 2181-7138

№ 4/1 2021 жыл

Илимий-методикалық журнал

Редактор:

А. Тилегенов

Редколлегия ағзалары:

Мақсет АЙЫМБЕТОВ
Нағмет АЙЫМБЕТОВ
Кеңесбай АЛЛАМБЕРГЕНОВ
Дилшодхўжа АЙТБАЕВ
Өсербай ӨЛЕҮОВ
Асқар ДЖУМАШЕВ
Кеңесбай ДАУЛЕТЯРОВ
Гүлнара ЖУМАШЕВА
Батырбек КАИПБЕРГЕНОВ
Амангелди КАМАЛОВ
Сарсен КАЗАХБАЕВ
Гулмира КАРЛЫБАЕВА
Сабит НУРЖАНОВ
Уролбой МИРСАНОВ
Арзы ПАЗЫЛОВА
Зухра СЕИТОВА
Айдын СУЛТАНОВА
Тажибай УТЕБАЕВ
Ризамат ШОДИЕВ
Ойбахор ШАМИЕВА
Бекзод ХОДЖАЕВ
Дўстназар ХИММАТАЛИЕВ
Гулрухсор ЭРГАШЕВА

Шөлкемлестиріушілер:

**Қарақалпақстан Республикасы
Халық билимлендириу
Министрлиги, ӨЗПИИИ
Қарақалпақстан филиалы**

**Өзбекстан Республикасы
Министрлер Кабинети
жанындағы Жоқарғы
Аттестация Комиссиясы
Президиумының 25.10.2007
жыл (№138) қарары менен
дизимге алынды**

**Қарақалпақстан Баспа сөз хэм
хабар агентлиги тәрәпинен
2007-жылы 14-февральдан дизимге
алынды №01-044-санлы гууалық
берилген.**

**Мәнзил: Нөкис қаласы,
Ерназар Алакөз көшеси №54
Тел.: 224-23-00
e-mail: uznipnkkf@umail.uz,
mugallim-pednauk@umail.uz
www.mugallim-uzliksiz-bilim.uz**

Журналға келген мақалаларға жууан қайтарылмайды, журналда жарияланған мақалалардан алынған узиндилер «Мугаллим хэм узликсиз билимлендириу» журналынан алынды, деп көрсетилуи шәрт. Журналға 5-6 бет көлеминдеги материаллар еки интервалда TIMES NEW ROMAN шрифтинде электрон версиясы менен бирге қабыл етиледі. Мақалада келтирилген мағлұматларға автор жууанкер.

МАЗМУНЫ

ТИЛ ҲАМ ӘДЕБИЯТ

Botirova Sh.I. Adabiy ta'limda kelajak o'qituvchisi konsepsiyasi (O'zbekiston ta'lim tizimi misolida)	4
Suyunova H.A. Til ta'limiga integrativ yondashuvlarning o'rni va ahamiyati xususida	12
Курбонова М. Ўзбек миллий асарларида субъектив баҳо формалари ва интенсивлик категориясининг тахлили босқичлари	15
Allaberganova D. I. Practical importance of language assessment literacy for efl teachers	18

ПЕДАГОГИКА, ПСИХОЛОГИЯ

Абдисаттарова Э.А. Атақлы устаз Хожамберген Йембергеновтың педагогикалық хызмети хэм көзкараслары	21
Esemuratova T.A. Oqiwshilarga ádep-ikramlilik tárbiyasin beriwde shigis oyshillariniń kóz-qaraslari	28
Шарипова Г. С., Самигжорова М.Ш. Олий таълим муассасаларида талабалар мустақил таълимнинг мазмуни ва хусусиятлари	31
Атаханова Ф.З. Дизайн-лойиҳалаш жараёнларини ташкиллаштириш муаммолари	34
Мо'minoва М.У., Шарипова Г.С. "Inson-kiyim" tamoyili asosida avtokorxonaning mahsus kiyimlarini yaratish	38
Hodjaeva U.M., Sadirova Sh.L. O'рта osiyo liboslarini tunikasimon bichimini tadqiq etish va zamonaviy kostyumda qo'llash	41
Исмоилова Д. Ўқувчиларни тарбия иши педагоги касбига йўналтириш механизмлари	43
Норқўзиёва М. А. Булажак ўқитувчиларнинг касбий барқарорлигига таъсир этувчи деформацияларнинг олдини олиш технологияси	46
Каирова М.Д. Тарих пánин оқитиwда педагогикалиқ тálим технологиялари	49
Seytkasimov J. N. Dástúrler milliy tárbiya derekleriniń biri	54
Pirnazarova D., Sadaddinov U. Oqiwshilardín bilimin qadagalawda jańa pedagogikalıq texnologiyalardan paydalanıw	57
Ернязова И.Ж. Современное методы преподавания химии	59
Кенжебаев К.К. Ёшларни ҳарбий ватанпарварлик руҳида тарбиялашда аждодларимизнинг тутган ўрни	62
Ражабова Л.Р. Интегратив-дифференциал ёндашув асосида бўлажак ижтимоий соҳа мутахассисларини ўқитиш методикаси	67
Эгамбердиев М.Ф. Педагогические технологии как средство повышения качества образования детей с ОВЗ	70
Даниленко А.П., Очилов Ф.Э. Применение дистанционных технологий в реализации компетентного подхода в обучении по совместным образовательным программам «Изобразительное искусство»	73

МИЛЛИЙ ИДЕЯ ҲАМ РУЎХИЙЛИҚ ТИЙКАРЛАРИ, ТАРИҲ, ФИЛОСОФИЯ

Санакулов Х. Р., Эргашева Г.М. Sharq va G'arb mutafakkirlarining gnoseologik g'oyalari ta'lim jarayoni asosi sifatida	78
Жобборов Э. Рассомларининг композиция ҳақидаги фикр-мулоҳазалари ва тахлили	84

ФИЗИКА, МАТЕМАТИКА, ИНФОРМАТИКА

Тогаев А.И. Повышение продуктивности газовых скважин по газоконденсатную месторождению шуртан	94
Тогаев А.И. Повышение продуктивности газовых скважин по месторождению южная тандырча	100
Alikulov S. R., Bo'riyev M. D. Qoramolchilik fermalari uyayratish maydonlaridan chiqindilarni yig'ish hamda tashishning yangi texnologiyasi va texnika vositalarini ishlab chiqish	104
Нурманова Н.К. Роль математики в жизни молодежи	107

БАСЛАЎШ КЛАСС, МЕКТЕПКЕ ШЕКЕМГИ ТӘРБИЯ

Абдурахимова Д.А., Абдурахимова М.А. Халқ маколлари воситасида мактабгача ёшдаги болаларда дастлабки хулқ-атвор маданиятини шакллантириш	110
Пайзиева О. Организмни айрим тизимларида ҳосил бўлган ноҳўя чикинди моддаларнинг сўлакни кристалланишига таъсири ва уларни ташхислаш усулларини барпо қилиш	116
Эгамбердиев М.Ф., Тураев Э.И. Художественная образовательная инклюзия детей с ограниченными возможностями здоровья в Республике Узбекистан	120

ФИЗИКАЛЫҚ ТӘРБИЯ ҲАМ СПОРТ

Shorayeva G. Harakatli o'yinlardan foydalanish mexanizmini takomillashtirish	125
Жамматов Ж.Ш. Жисмоний тарбия машгулотларини табақалаштириш асосида ташкил этиш муҳим омил сифатида	127
Каримов А.К. 12-15 ёшли гандболчи дарвозабонларнинг мусобақа фаолиятидаги техник ва тактик ҳаракатлари самарадорлигини ошириш	130
Фарафонтова О.А. Эстетическое воспитание в процессе физического воспитания	133
Салаев Т.К. Ёш гандболчи қизларга ўйин техникасини ўргатишда ҳаракатли ўйинлардан фойдаланиш	137
Якубова Г. Алоҳида спорт турларида спорт жароҳатлари даражаси ва тузилишининг таҳлили	139
Мухаммадиев К.Б. Кенжебаев К.К. Жисмоний тарбия таълими жараёнида талабаларда экологик маданиятни ривожлантириш ижтимоий-педагогик зарурият	143
Сейтмуратов Т.Ш. Содержание учебно-тренировочных занятий по футболу на специально-подготовительном этапе подготовительного периода студентов отделения спортивного совершенствования	148
Юлдашева Н.Э. Канонический анализ взаимосвязи двигательных и соматометрических характеристик учащейся молодежи	152
Ким В.Г. Эффективность модернизированной программы по совершенствованию физических способностей юных баскетболистов	156

4. Sayidahmedov N. Yangi pedagogik texnologiyalar. – Toshkent: Moliya, 2003. – 8-9 b.b.

5. Saidahmedov N. Янги педагогик texnologiyalar. – Тошкент: Финанс, 2003. – 23 б.

РЕЗЮМЕ

Maqolada tarix fanini o'qitishda zamonaviy texnologiyalardan foydalanish to'g'risida aytib o'tiladi. Zamonaviy texnologiyalarning tarix fanini o'qitishda ahamiyati, xususiyatlari va o'quvchi-yoshlarning qiziquvchiligini ortishi bayon etiladi. Shuningdek, fanlararo integratsiyasi, ular orasidagi nuqtai nazarning birlashishi, uyg'nlashish bo'yicha fikrlar berilgan.

РЕЗЮМЕ

В статье рассматривается использование современных технологий в преподавании истории. Рассказывается значение и особенности современных технологий в преподавании истории и растущий интерес студентов. Также приводятся мнения о междисциплинарной интеграции, сближении точка зрения между ними.

SUMMARY

The article discusses the use of modern technologies in the teaching of history. The importance and features of modern technologies in the teaching of history and the growing interest of students are described. There are also ideas on interdisciplinary integration, the convergence of views between them.

DÁSTÚRLER MILLIY TÁRBIYA DEREKLERINIŇ BIRI

Seytkasimov J. N.

Nawayı mámleketlik kánshilik institutu Nókis filiali assistent oqıtıwshısı

Tayanch sózlar: an'ana, urd-odat, marosim, millat, tarix, E.Dyurkgeym, barqarorlik, valyuntarizm.

Ключевые слова: традиция, обычай, ритуал, нация, история, Э. Дюркгейм, стабильность, волонтаризм.

Key words: tradition, custom, ritual, nation, history, E. Durkheim, stability, voluntarism.

Dástúrlar, úrp-ádetler jámiyettegi sotsiallıq qatnasıqlardıń túrlerin, mádeniyatınıń dárejesin kórsetiw menen birge tárbiyanıń da tiykarǵı qurallarıń adamlardı jámiyetlik qadaǵalawdıń hám biriktiriwdiń áhmiyetli formasında kórsetedi.

Jer júzinde eki mınnan aslam milletler, xalıqlar, qáwimler bolsa, olardıń hár qaysısınıń dástúrleri, úrp-ádetleri bolıp, olardı esapqa almaw sol xalıqtıń namısına tiyiwshilikke alıp keledi.

Dástúrlar eldiń ekonomikası, adamlar mádeniyatınıń ósiwi menen rawajlanıp, ersileri turmıstan shıǵıp qaladı, jaqsıları jańa menen qosılıp sánlenip baradı.

Dástúr degenimiz haslında áwladtan áwladqa jetkeriletuǵın hám tariyxıy tiykarda qalıplesetuǵın úrp-ádet, ulıwmalıq tártip, ádep-ikramlılıq norması bolıp esaplanadı.

Jaqsı dástúr ómir jarasıǵı hám sonıń menen birge, ulıwma adamzat mádeniyatına hár bir xalıqtıń qosatuǵın úlesi de bolıp tabıladı.

Dástúrlardıń eń áhmiyetli ulıwma xızmeti adamlar arasındaǵı rawajlanıwshı hám ózgeriwshı turaqlılıqtıń ózin támiyinlew bolıp esaplanadı. Turaqlılıq bolmasa rawajlanıw bolıwı múmkin emes. Demek, dástúrlersiz jámiyetlik qatnasıqlardıń rawajlanıwı, ózgeriwı de bolıwı múmkin emes. Turaqlılıqtı támiyinley otırıp, dástúrlar jámiyetlik bolmıstıń tiykarǵı áhmiyetli jaǵdaym dúzedi. Tariyxtıń hár bir jańa basqıshında jámiyetlik qatnasıqlar tek saqlanıp ǵana qalmastan, al ózgerip jańalanıp ta turadı. Solay etip, dástúrlar arqalı qayta óndiriw payda boladı, eski qatnasıqlardan házirgi hám keleshektegi qatnasıqlar payda bola basladı. Usınıń nátiyjesinde hár bir jańa áwlad ótken ásirlerdiń miyrasınan tásir alıp, ótkendegige boysınıwǵa májbúr boladı.

Dástúrlardin sheklewshilik xızmeti valyuntarizmdi hám adamdı bassınıwdı jeńip

alıwdıń kúshli quralı bolıp tabıladı.

Dástúrdiń taǵı da bir áhmiyetli xızmeti saqlawshılıq yaqı qadaǵalawshılıq. Belgili frantsuz sotsiologı E.Dyurkgeym bilay dep jazadı: «Dástúr adamlardıń jámiyetten tayar túrinde tabatuǵın, olardıń tártiplerin jónleytuǵın hám háreketke keltiretuǵın qádeleri bolıp esaplanadı. Dástúrdi buzǵanı ushın berilgen jaza toparlardıń birliǵın saqlawǵa járdemlesetuǵın saqlawshı qural bolıp tabıladı».

Dástúrdiń ekinshi bir xızmeti jámlestiriw. Bunda dástúr sotsiallıq birlikti qalıplestiriwdiń quralı hám tiykari, nızamı sıyaqlı bolıp kórinedi. Bunıń anıq misallarınıń biri ruwxıy birigiwler, olardıń awızbirshiligin hám jámleniwin saqlawǵa urınıwshılıq. «Kimniń jerin jaylasań sonıń jırın jurlaysań» degen naqıl da usıǵan baylanış. Shinında da dástúr jámlestiredi, aralastıradı, qatnastıradı. Sonıń menen qatar dástúrdiń jámlestiriwshiligi geyde tikkeley emes, al qıyalıy sırtınan qosıp qoyıw jaǵdayında da bolıwı múmkin. Misalı: «óimizdiń balaǵoy», «ol qosıladı» degen sıyaqlı jámlestiriwshilik.

Dástúrlerdin málimlemelik xızmeti de bolıp, olar sotsiallıq málimleme jıynalıw, saqlaw hám ekinshi birewlerge beriliwinin ózgeshe quralı retinde xızmet atqaradı. Dástúrlerde málimlemenin niǵızlanıp, jámiyetin esinde saqlanadı hám ásirlerge ketedi. Usıǵan baylanış adamlar ózleriniń tuwılıwınan baslap qatnasıqların hár sapar qayta dúze beriw zárúrliginen azat boladı. Bul málimlemeler arqalı olar ata-babadan qalǵan materiallıq hám ruwxıy mádeniyatlardı boyına sińiredi.

Sonlıqtan qaraqalpaqlarda: «Ata salǵan jol bar, ene pishken ton bar», degen naqıl-maqaldı jas áwladlardıń ata-anadan miyras etip alıwının ózi dástúrlilik ekenligin kórsetedi.

Dástúr, salt-sana, úrp-ádet hámmeniń isi. Sebebi óz ómirinde, eliniń, xalqınıń dástúrlerinen, salt-sanalarınan, úrp-ádetlerinen shette turatuǵın adamlardı joq dewge de boladı. Nabada onday adam bar bolsa, ol qaysı bir xalıqtıń bolmasın dástúrine jolıǵatuǵınlıǵı sózsiz. Óytkeni, adam jámiyette jasadı. Al jámiyet adamdı óziniń ádep-ıkramlılıq normaları, menen, dástúrlilik, úrp-ádetlik tálim-tárbiyalıq rejeleri menen qorshaydı.

«Dástúrler – tariyxıy aspektten dawamıyılıq hám miyrasxorlıqtı ańlatatuǵın mánawiy turmıs qubılıs, mánawiyatqa tán sotsiallıq kategoriya, ata-babaldardıń tariyxıy toplaǵan mánawiy qádiriyatların áwladlarǵa uzatıw (jetkerip beriw) quralı».[1] Dástúrler etimologiyalıq mániste abstrakt bolsa da, hasında dástúрге aylanǵan úrp-ádetler, máresimler, úrdisler, kónlikpe, eplilik, turmıs tárizi hám basqalar haqqında pikir júrgizilgende, ol anıq mániske ie boladı. Milletler, xalıqlar, elatlardıń tariyxıy yadına húrmet penen qaraw, eń dáslep, dástúрге aylanǵan protsesslerde óz sáwleleniwin tabadı. Dástúrler xalıqlardıń tariyxıy rawajlanıw protsessinde qalıplese. Adamlardıń turmıs tárizi, materiallıq shárayatları hár qıylı dástúrlerdin qalıplesiwine tásir kórsetedi. Belgili bir sotsiallıq tártip-qaǵıydalar, ádep-ıkramlılıq normaları, úrp-ádet, máresimler hám basqalar dástúr sıpatında kórinis tabadı. Dástúrlerdı: a) sotsiallıq-tariyxıy qubılıs; b) jámiyet turmısındaǵı protsesslerdiń quram bólegi; v) adamlardıń turmıs hám iskerligin belgilew ólshemi; g) jámiyet hám adamlardı basqarıwdıń mánawiy faktorlarınan biri sıpatında da sıpatlaw múmkin.

Dástúrler insan iskerliginiń barlıq tarawlarında kórinis tabadı. Dástúrlerdı tiykarınan eki túrge bóliw múmkin: a) dástúрге aylanǵan qayırılı (dóretiwshilik) máresimler, isler, iskerlik baǵdarları. Bunday dástúrler sotsiallıq progress, milliy gúlleniw hám insan kamalatı ushın misilsiz áhmiyetke ie; b) dástúрге aylanıp qalǵan zıyanlı (buzǵınshılıq ruwxtaǵı) máresimler, isler, iskerlik baǵdarları bolsa hár qashan insan sanası hám ruwxın jarlılandırıp, onıń mánawiy pás maqluq bolıp qalıwına sebep boladı, sotsiallıq progress hám insan kamalatına zawal jetkizedi. Tariyxıy protsessler, sotsiallıq progresstıń aldında ilgerilewine, insanın barksamal, salamat gúlleniwine xızmet etetuǵın hámde belgili bir xalıq massasınıń túpkilikli máplerine muwapıq keletuǵın máresimler, úrdisler, úrp-ádetler, turmıs hám oylaw tárizi,

miynet epliligi hám basqalar qayırılı dástúrler tásirinde rawajlanadı hám qádiriyatqa aylanadı. Olardıń dástúrlerge aylanıwınıń úsh aspekti bar: 1) Dástúrdiń belgili bir xalıq, millet yaki insaniyat jámaátleriniń tiykarǵı bólegi tárepinen tán alınıp, qádirleniwi; 2) belgili bir jámaát hám jámiyetshilik tárepinen izshil xoshametlenip, qadaǵalap barılıwı; 3) belgilengen málim bir waqıt hám shárayatta tákirarlanıp turıwı shárt.

Dástúrler xalıq mádeniyatınıń kútá áhmiyetli bólegi bolıp, onda adamlardıń ruwxıy baylıǵınıń dárejesi, basqalardan ayırımshılıǵınıń barlıq belgileri kórinedi. Dástúrler eldiń ekonomikasınıń, adamlar mádeniyatınıń ósiwi menen rawajlanıp, ersileri turmıstan shıǵıp qaladı, jaqsıları jańa menen qosılıp qalıpsip baradı.

Kópshilik ilimpazlar dástúr hám úrdisti óndiris usıllarını hám oǵan saykes keletuǵın óndiris qatnasıqlarınıń tártiplestiriw formaları bolıwı menen bir qatarda olardıń ózimshelilikten, tosinlanlıqtan azat etiwdiń quralı bolıp esaplanatuǵınlıǵın kórsetedi.

Dástúrlerdiń sheklewshilik xızmeti bolıp, ol volyuntarizmdı hám adamdı bassınıwdı jeńip alıwdıń quralı bolıp tabıladı. Eger ol bolmasa turmısta jónsizlik, bassınıw háwij alǵan bolar edi.

«Dástúr, salt-úrdis, úrp-ádet hám meniń isi. Ádepliliktiń girewi óz ómirinde eliniń, xalıqtıń dástúrlerinen salt-sanalarınan, úrp-ádetlerinen shette turatuǵın adamlardı ne dewge boladı? Nabada onday adam bar bolsa, ol qaysı bir xalıqtıń bolmasın dástúrlerine jolıǵatuǵınlıǵı sózsiz. Óytkeni adam jámiette jasyadı. Al jámiyet adamdı óziniń ádep-ikramlılıq normaları menen, dástúrlilik, úrp-ádetlik tálim-tárbiyalıq qaǵıydaları menen qorshaydı».[2]

Eger kimde-kim dástúrsiz jasyayman dese, onıń ádep-ikramsızlıqqa ketken bos qıyalı boladı. Sebebi olar barlıq dástúrlerden, úrp-ádetlerden bas tartıw ol jabayıshılıqqa qayta oralıw bolıp esaplanadı.

Dástúrler sotsiallıq iskerliklerdi tártipke salıw mexanizmleriniń biri bolǵanlıqtan jekke adam ushın qanday zárúrli bolsa, onıń jasadı turǵan jámiyeti ushın da sonday áhmiyetli. Sebebi, olar adamlardıń turmısın kórkeytedi, tolıqtıradı hám bayıtadı. Adamda óziniń minnetli wazıypasına juwapkershilik penen qaraw sıyaqlı ádep-ikramlıqtıń bahalı sapasını bekkemleydi hám qalıplestiredi. Jeke adamlardıń turmısındaǵı áhmiyetli waqıyalarǵa keń jámiyetshiliktiń qatnasıwı adamǵa úlken húrmetlilikke kórsetedi, onıń miynetiniń áhmiyetin kózden ótkeredi.

Xalqımız hámme waqıt jámiyettegi hám jeke turmıstaǵı áhmiyetli waqıyalarǵı saltanatlı túrde belgilewdi úrdis etip, ásirler dawamında óz dástúrlerin, úrp-ádetlerin qalıplestiredi hám onı jámiyetlik turmıs elegenin ótkeredi. Bul dástúrler, salt-sanalar, úrp-ádetler óz nábwetinde ol adamlardıń dúnyayaǵa kóz-qaraslarına, ádep-ikramlıq sıpatlarına tásir etip otıradı. Dástúrler, salt-sanalar, úrp-ádetler xalıqtıń psixikalıq ózgesheligin, mádeniy rawajlanıwınıń dárejesin kórsetiw arqalı, olardıń basqa xalıqlardan ayırıp turatuǵın belgilerdiń de túri bolıp esaplanadı. «Hár eldiń saltı basqa»... dewdiń mánisi de usında.

Ulıwma aytqanda, dástúrler, úrp-ádetler barlıq xalıqta bolıp, olardıń sotsiallıq qatnasıqlarınıń túrlerin, diniy inanımınan, ádep-ikramlılıq sezimin, ádepliliktiń tiykarın kórsetetuǵın áhmiyetli qubılıslarınan bolıp esaplanadı.

Ádebiyatlar:

1. Ma'naviyat. Asosiy tushunchalar izohli lug'ati. T.: 2009, 34-bet
2. Bazarbaeva J. – Ádep Filosofiyası, Nókis, Qaraqalpaqstan 2010. 31.-bet

Maqolada an'analar milliy tarbiya manbalarining biri sifatida ko'rib chiqilgan.

РЕЗЮМЕ

РЕЗЮМЕ

В статье рассматриваются традиции как один из источников национального образования.

The article is considered traditions as one of the sources of national education.

OQIWSHILARDIŇ BILIMIN QADAĞALAWDA JAŇA PEDAGOGIKALIQ TEKNOLOGIYALARDAN PAYDALANIW

Pirnazarova D.

*QR Nókis rayoni Xalıq bilimlendiriw bólimine qarashi
9-sanlı ulıwma orta bilimleriw mektebi oqıtıwshısı*

Sadaddinov U.

Oqıtıwshı Ajiniyatatındaǵı Nókismámleketlik pedagogikalıq instituti

Tayanch sózlar: tálim, metod, ijodkorlik, pedagogika, innovaciya, aktivlik.

Ключевые слова: образование, метод, творчество, педагогика, инновация, активизм.

Key words: education, method, creativity, pedagogy, innovation, aktivizm.

Búgingi kúnde birqatar rawajlangan mámleketlerde oqıwshılardıń oqıw hám dóretiwshilikaktivliginasırıwshıhám de tálim – tárbiya procesiniń natıyjeliligini kepillewshi pedagogikalıq texnologiyalardı qollaw barısında úlken tájiriye toplanǵan bolıp, usı tájiriye tiykarların shólkemlestiriwshi metodlaryǵınyinteraktivmetodlaratimenenjúritilmekte.

Oqıtıw procesinde oqıwshı hám talabalardıǵa shaxs retinde qaralıwı, túrli pedagogikalıq texnologiyalar hám de zamanagóy metodlardıń qollanıwı olardı gárezsiz, erkin pikirlewge, izleniwge, hár bir máselege dóretiwshilik pikirlew, juwapkershilikti seziw, analiz etiw, ilimiy ádebiyatlardan utımlı paydalanıwǵa, eń tiykarǵısı, oqıwǵa, pánge bolǵan qızıǵıwshılıqların kúsheytedi. Bunday nátiyjege erisiw ámeliyatta oqıw procesinde innovaciyalıq hám informaciyalıq texnologiyalardı qollawdı talap etedi. Olar júdá hár túrli bolıp tabıladı. Bul zamanagóy metod, yamasa oqıtıwdıń nátiyjesin asırıwǵa járdem beretuǵın texnologiyalıq treninǵler oqıwshı hám talabalarda logikalıq, intellektual, dóretiwshilik, jeke pikirlewdi qalıplestiriwge, qábiletlerin rawajlandırıwǵa, básiyekiles, jetik qanıge bolıwlarına járdem beredi [1].

Innovaciya (anglichansha innovation) - jańalıq kirgiziw, jańalıq degen mánislerdi ańlatadı. Innovacion texnologiyalar pedagogikalıq process hám de oqıtıwshı hám talaba iskerligine jańalıq, ózgerisler kirgiziw bolıp, onı ámelge asırıwda tiykarınan interaktiv metodlardan tolıq paydalanıladı. Bul metodlardıń ayırıqshalıǵı sonda, olar tek pedagog hám oqıwshı-talabalardıń birgelikte iskerlik kórsetiwini arqalı ámelge asırıladı. Sonday metodlar qatarı bizler usınıs etip atırǵan “Kim joqarı” atlımetodtıdauıwmbilimleriwmektep, aka demiyalıqlıceyhámjoqarıoqıworınlarındaámelıysabaqlardabirbaptıyamasabes-altıtemanı ótipbolǵannansońqollanıwmaqsetkemuwapıqboladı. Bunıńushınshıoqıtıwshıoqıtıwpatırǵanp áni boyınshabes-altıtemanıótipbolǵannansońtalabalardıńbilimintekseriwshámótilgentemalardıjánebir márt ebek kemlewshınpaydalansaboladı. Bulmetodtıqollawushınótilgentem alardansorawlardúziledihámózalınabirbetketalabalardıńdiziminjazıp qoyadı, bul dizim waqıt ketpewi ushın aldınnan tayarlanıp qoyıladı. Hár birtalabaǵatörtjuwaptanjazılǵanqaz kartochkalar tarqatıladı. Bultörtjuwaptıńekewinberilgen sorawlarǵadurıskeletuǵın etip, al qalǵan ekewin shalǵıtıwshı (durıs kelmeytuǵın) juwap etip kórsetekte boladı. Bul soraw juwapların tek ǵana tórtew emes, al altaw yamasa onnan da kóp etip dúzsek te boladı. Sorawlardıń qanday ekeni aldın ala talabalardıǵa ayılmaydı, biraq sorawlarǵa tayarlanıwı

Т. Н. Қары Ниязий атындағы Өзбекстан педагогикалық
илим-изертлеу институтының Ж. Орынбаев атындағы
Қарақалпақстан филиалы

**«МУҒАЛЛИМ ҲӘМ ҮЗЛИКСИЗ
БИЛИМЛЕНДИРИЎ» № 4/1**
Нөкис — 2021

Басып шығыуға жууапкер:

А. Тилегенов

Баспаға таярлаган:

А. Тилегенов, Н. Абдукаримов

Оригинал-макеттен басыуға рухсат етилди 4.08.2021. Форматы 60x84^{1/16}
«Таймс» гарнитурасында офсет усылында басылды.
Шертли б.т. Нашр. т. Нусқасы 2000. Буйырtpa №

«NISO POLIGRAF» ШК босмахонасида босилди.
Тошкент ш., Ҳ. Бойқаро, 51